

Naléhavá otázka: Janáček pod kuratelou?

Michaela Freemanová

Při přípravě moderních vědeckých edic literární i hudební tvorby se naprostá většina světových vydavatelství opírá o takzvané “urtexty” a jejich diplomatický přepis; k hudebninám se pravidelně vydávají faksimile určené nejen hudebním historikům a teoretikům, nýbrž i interpretům (profesionálům i amatérům). V “modernizovaných” úpravách vycházejí čtenářské a praktické edice (i k praktickým edicím starší hudby se však vydávají faksimile).

Česká vědecká vydání korespondence a literárního i hudebního díla domácích skladatelů se však i dnes přidržují “čtenářského” a “praktického” zřetele: texty se opravují podle momentálně platných pravidel pravopisu, mění se v nich slova, hudebniny se upravují. Řečeno jinými slovy: autor se ocitá pod kuratelou zastaralé ediční praxe, která ve druhé polovině 20. století postihla nejen autory vydávané v edicích *Musica antiqua Bohemica* a *Musica viva historica* (přidaná dynamika, pedalizace, frázování), nýbrž i Bedřicha Smetanu (úprava *Mé vlasti*, kterou si pro vlastní potřebu pořídil dirigent Václav Talich, byla a dodnes je vydávána za závazné znění díla), Antonína Dvořáka a Josefa Suka (edice korespondence a dokumentů v „moderní” transkripci; Šourkova edice Dvořákovy korespondence (1941) je paradoxně v tomto směru cennější, než edice poslední). Pod záminkou srozumitelnosti, “vylepšení” a “pomoci” autorovi se uživateli dostává do ruky nepravdivá informace. Laickému publiku tento způsob ediční praxe nepřekáží; pro odborníka (kterým může být i hudebně vzdělaný amatér), který nemá přímý přístup k originálnímu prameni, však může představovat závažný problém.

Příklady:

- domácí badatel, který “v dobré víře” cituje “modernizovanou” korespondenci nebo jiné dokumenty;
- zahraniční badatel, který cituje korespondenci nebo jiné dokumenty a nemá možnost navštívit česká muzea a archivy za účelem ověření správnosti přepisu pramene;
- domácí i zahraniční editor nebo hudebník, který nemá k dispozici faksimile a nemůže porovnat starší spartaci pramene s originálem, který pochází z restituovaného, “dočasně” uzavřeného fondu (řada starších spartací je bez možnosti porovnání pro dnešní interprety nepoužitelná).

Leoš Janáček v tomto směru není výjimkou – slyšíme o edicích, ve kterých se přenáší

klavírní sazba do zpěvních partů, kde se mění a upravují texty (dokonce snad i v případě textů *Zápisníku zmizelého*), kde se to, co by mělo přijít do poznámky, vkládá do vlastního skladatelova textu (a opačně; současně připravovaná edice Janáčkova literárního díla). Jak dlouho ještě bude tato praxe trvat? Mají snad editoři pocit, že tak, jako se upravovali Smetana, Dvořák a Suk, je zapotřebí upravovat i Janáčka? Je snad i tomuto vedle Dvořáka nejúspěšnějšímu domácímu skladateli dnes nutno “pomáhat” a “chránit ho”, tak jako se to z falešně vlasteneckých pohnutek dělo u Smetany, Dvořáka i Janáčka samotného v dobách komunismu? Nebo snad jde o podobnou “hru” s prameny, na jakou v souvislosti s Talichovými úpravami Smetany upozornil kdysi Karel Ančerl?

An urgent question: was Janáček “certified insane”?

Michaela Freemanová

Most publishing houses base the modern scholarly editions of the literary and music works of the past on “Urtexts” and their diplomatic transcription; music is accompanied by facsimiles. The Czech scholarly editions are, however, even now “reader friendly”: the texts are corrected according to the present day orthography, words and music undergo changes to fit with modern thinking. In other words: the author is “certified insane” by the out of date edition practice, and the user is given wrong information. A specialist who does not have access to the original might be presented here with a serious problem, while editing or playing. Leoš Janáček is no exception here. How long is this practice going to continue? Do the editors of Janáček’s works really believe that even the most successful Czech composer (apart from Dvořák), has to be “helped” and “protected”, as were, from falsely “patriotic” reasons Smetana, Dvořák and Janáček himself during the Communist regime?